

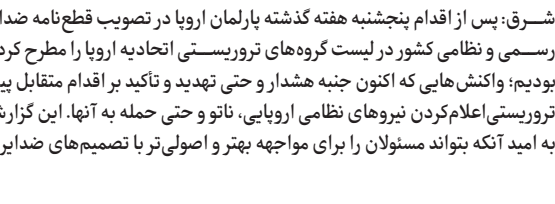
نگاهی به سناریوهای «اقدام متقابل» ایران به منظور دستیابی به راهکارهای بهتر برای مواجهه با تقابل اروپا

بازخوانی راهبردی کارشناسان از گزینه‌های روی میز

عکس Reuters

شرق: پس از اقدام پنجشنبه هفته گذشته پارلمان اروپا در تصویب قطع‌نامه ضدایرانی که در یکی از بندهای آن پیشنهاد قراردادان یکی از نهادهای رسمی و نظامی کشور در لیست گروه‌های تروریستی اتحادیه اروپا را مطرح کرده بود، شاهد ادامه واکنش‌های مقامات داخلی در این خصوص بودیم؛ واکنش‌هایی که اکنون جنبه هشدار و حتی تهدید و تأکید بر اقدام متقابل پیدا کرده است. از «ان‌بی‌تی» تا بستن تنگه هرمز، تروریستی‌اعلام‌کردن نیروهای نظامی اروپایی، ناتو و حتی حمله به آنها. این گزارش نگاهی کارشناسی و راهبردی به گزینه‌های روی میز اروپا دارد، به امید آنکه بتواند مسئولان را برای مواجهه بهتر و اصولی‌تر با تصمیم‌های ضدایرانی اروپا یاری کند.

راستا یادآور می‌شود که آمریکایی‌ها و اروپایی‌ها با یک خوانش غلط از اتفاقات ایران سعی کرده‌اند با قراردادن یک نیروی رسمی کشور در لیست گروه‌های تروریستی یک فشار را به تهران وارد کنند؛ اما این کارشناس در ادامه ارزیابی خود به این نکته مهم اشاره دارد که اقدام متقابل ایران هم در تحریم مقامات سیاسی، دیپلماتیک و نظامی اروپایی و آمریکایی و همچنین تروریستی معرفی‌کردن نیروهای اروپایی، ناتو، ارتش آمریکا، ستکام و… لزوماً نمی‌تواند جنبه اجرایی الزام‌آور به خود بگیرد؛ بنابراین ولی‌الله ثابت تصریح می‌کند که «نمی‌توان با این اقدامات «اصل موازنه» را پیش برد».

سناریوی دوم: «محدودیت یا مسدودسازی تنگه هرمز»

یکی دیگر از سناریوهای محدود برای پاسخ متقابل تهران به اقدام اروپا به بستن یا مسدودیت تردد در تنگه هرمز بازمی‌گردد. در این زمینه محمدحسن آصفری در گفت‌وگویی تأکید کرد: «ما طرحی را دنبال خواهیم کرد که محدودیت تردد کشتی‌های تجاری اروپایی در تنگه هرمز را به همراه خواهد داشت و اگر پارلمان اروپا نسبت به تصمیم خودش عقب‌نشینی نکند، مطمئن باشم اقداماتی را در پارلمان خودمان دنبال خواهیم کرد و با طرح‌های چندفرویتی تردد در تنگه هرمز را برای کشتی‌های اروپایی محدود می‌کنیم که مطمئنا به نفع آنها نخواهد بود؛ بهتر است تا دیر نشده پارلمان اروپا تصمیم خودش را کنار بگذارد و عقلانیت نشان دهد و از اقدامات احساسی دست بردارد.» آصفری درباره اینکه اروپایی‌ها درعین‌حال صحبت از احیای برجام می‌کنند، این چقدر با اقدام اخیر پارلمان اروپا همخوانی دارد، گفت: «اینها نشان از سیاست‌های چماق و هویج است. این سیاست‌های دوگانه چماق و هویج است که از یک طرف بخواهند با بازگذاشتن پرونده برجام جلوی فعالیت هسته‌ای ایران را بگیرند و از طرف دیگر نیروی مسلح ما را محدود کنند که مطمئنا این سیاست‌های دوگانه را جمهوری اسلامی نخواهد پذیرفت. مطمئنا موضوع تحریم سیاه بی ارتباط با فرجام برجام نخواهد بود و این به نفع اروپایی‌ها نیست». البته برخلاف پیشنهاد این نماینده برخی رسانه‌های داخلی در ماه‌های اخیر به نتاوب روی بستن کامل تنگه هرمز مانور داده‌اند. «چه محدودیت و چه مسدودسازی تنگه هرمز اقدامی نیست که بتوان در صحنه عمل آن را به‌راحتی اجرایی کرد؛ این نکته‌ای بود که علی ناطقی به‌عنوان دیگر کارشناس در گفت‌وگویی‌اش «شرق» به آن اذعان دارد. این تحلیلگر حوزه بین‌الملل در تبیین گفته خود معتقد است که تنگه هرمز یک آبراهه طبیعی است که ایران هم به تناسب حوزه سرزمینی و جغرافیایی خود با آن مرز مشترک آبی دارد؛ کمالاتیکه سایر کشورهای منطقه هم مانند ایران هم‌مرز با تنگه هرمز هستند؛ بنابراین تهران بهتر است درباره این پیش‌نہا یعنی اقدام به بستن یا محدودکردن تنگه هرمز سیاست‌مدارانه رفتار کند. ناطقی در شرح بیشتر موضع خود تمرکز جدی‌تری روی موقعیت سرزمینی ایران دارد و یادآور می‌شود تنگه هرمز تماما در محدوده ایران قرار ندارد و یک تنگه و کانال دست‌ساز بشری از سوی ایران هم نیست. اما اینکه چرا در داخل مدام روی این گزاره اصرار ورزیده می‌شود و اکنون این ادعا به‌عنوان یکی از سناریوهای اقدام متقابل ایران مطرح است؟ سؤالی است که ناطقی، آن را ناشی از فضای کنونی بعد از اقدام پارلمان اروپا در تصویب قطع‌نامه‌ای ضدایرانی می‌داند. به باور این تحلیلگر، صدور چنین قطع‌نامه‌ای یک فضای احساسی را در کشور شکل داده است و در سایه آن برخی مقامات به هر طریقی سعی دارند از خود وکنش نشان دهند. حتی اگر به باور ناطقی این واکنش‌ها جنبه عملیاتی و اجرایی پیدا نکند، باین‌حال او روی نکته‌ای کلیدی دست می‌گذارد و تأکید دارد که نباید به بهانه فضای احساسی و لزوم واکنش دست به برخی موضع‌گیری‌های چالش‌زا و به تبعش افزایش هزینه برای کشور زد. با این خوانش، ناطقی راهکار درست در مقابل تصمیم تقابلی پارلمان اروپا را، نه موضع‌گیری‌های احساسی، تهدید و ارباع بلکه در پیش گرفتن خرد دیپلماتیک و سیاسی و بحران‌فکریانه‌ها داری ایوستگی سرزمینی با منطقه حساس غرب آسیا هستند. اگر تجربه اقدام مشابه آمریکایی‌ها را مرور می‌کردند، این عمل غیرقانونی و مردود که خلاف بند ۷ ماده ۲۴ منشور ملل متحد است را مرتکب نمی‌شدند. سؤالی که مردم اروپا از اعضای پارلمان اروپایی و دولتمردان خود در این اتحادیه باید بپرسند این است که این اقدام به‌اصطلاح تحریمی علیه بزرگ‌ترین نیروی مبارزه با تروریسم تکفیری در منطقه غرب آسیا، کدام عابدی مشخص را نصیب آنها خواهد ساخت؟ اگر نفعی برای آنها در میان نیست، این اقدام دقیقا منفعت کدام دسته و گروه با کشور تأمین می‌کند؟ ضعف برآوردهای اطلاعاتی کشورهای غربی در شناخت مردم و منطق حاکم بر نظام حکمرانی مردمی در جمهوری اسلامی ایران باعث شده است تا با تمهید این دست اقدامات بی‌ارزش و نمادین تلاش کنند تا پروژه شکست‌خورده و خارجی آشوب و اغتشاش را تنفس مصنوعی بدهند. حال آنکه این توهمات نهنتها به اهداف مداخله‌گرانه‌شان در داخل کشور دست نخواهند یافت بلکه در سطح کلان‌تر، سیاست‌های مداخله‌گرانه منطقه‌ای آنها را نیز با شکست قطعی مواجه خواهد ساخت. وزارت اطلاعات و جامعه اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران، ضمن حمایت قاطع و تمام‌عیار از نهاد پرضابط، ابتکارگر، مردمی، ضد تروریستی و ضداستکباری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، اقدام متقابل در صورت هر عمل مغایر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را حق مشروع و مسلم کشور می‌داند.

هشدار وزیر اطلاعات ایران به اروپا

وزیر اطلاعات در بیانیه‌ای در واکنش به اقدام اخیر پارلمان اروپا علیه سپاه پاسداران هشدار داد که وزارت اطلاعات و جامعه اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران اقدام متقابل در صورت هر عمل مغایر امنیت ملی ایران را حق مشروع و مسلم کشور می‌داند. متن این اطلاعیه به این شرح است: «وزارت اطلاعات و جامعه اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران ضمن اعلام همبستگی کامل خود با سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به‌عنوان رکن رکنی نیروهای دفاعی کشور، اقدام بی‌ارزش، شتاب‌زده و ناخردانه پارلمان اروپا را محکوم می‌کند. اتحادیه اروپا که درحال‌حاضر در وضعیت بی‌سابقه‌ای از بحران عدم همبستگی، ضعف کارایی و سوءعملکرد به سر می‌برد، اثبات کرد که درگیر سوءمحاسبه و بحران هویت نیز هست و نه‌تنها اشرفایی برواقیاعت صحنه ندارد بلکه به عروسک خیمه‌شازی تروریسم دولتی آمریکا، رژیم صهیونیستی و گروهک‌های ضدملی و منفور تبدیل شده است. براساس اطلاعات پنهان و آشکار، مرحله اول این اقدام سخیف و نمایشی، تحت تأثیر لابی‌های تروریستی، کارسازی شده و کارگزاران مسلوب‌الاراده این پارلمان، آن را به زعم خود عملیاتی ساختند. اروپایی‌ها که برخلاف آمریکایی‌ها دارای ایوستگی سرزمینی با منطقه حساس غرب آسیا هستند، اگر تجربه اقدام مشابه آمریکایی‌ها را مرور می‌کردند، این عمل غیرقانونی و مردود که خلاف بند ۷ ماده ۲۴ منشور ملل متحد است را مرتکب نمی‌شدند. سؤالی که مردم اروپا از اعضای پارلمان اروپایی و دولتمردان خود در این اتحادیه باید بپرسند این است که این اقدام به‌اصطلاح تحریمی علیه بزرگ‌ترین نیروی مبارزه با تروریسم تکفیری در منطقه غرب آسیا، کدام عابدی مشخص را نصیب آنها خواهد ساخت؟ اگر نفعی برای آنها در میان نیست، این اقدام دقیقا منفعت کدام دسته و گروه با کشور تأمین می‌کند؟ ضعف برآوردهای اطلاعاتی کشورهای غربی در شناخت مردم و منطق حاکم بر نظام حکمرانی مردمی در جمهوری اسلامی ایران باعث شده است تا با تمهید این دست اقدامات بی‌ارزش و نمادین تلاش کنند تا پروژه شکست‌خورده و خارجی آشوب و اغتشاش را تنفس مصنوعی بدهند. حال آنکه این توهمات نهنتها به اهداف مداخله‌گرانه‌شان در داخل کشور دست نخواهند یافت بلکه در سطح کلان‌تر، سیاست‌های مداخله‌گرانه منطقه‌ای آنها را نیز با شکست قطعی مواجه خواهد ساخت. وزارت اطلاعات و جامعه اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران، ضمن حمایت قاطع و تمام‌عیار از نهاد پرضابط، ابتکارگر، مردمی، ضد تروریستی و ضداستکباری سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، اقدام متقابل در صورت هر عمل مغایر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را حق مشروع و مسلم کشور می‌داند.

تحلیل خود را به برخی ادعاهای جریان‌های سیاسی و رسانه‌ای رادیکال در کشور برای فشار به دولت در جهت خروج از ان‌بی‌تی و ایجاد وضعیتی مشابه با اسرائیل اختصاص می‌دهد و دراین‌باره به «شرق» می‌گوید: «قطعاً نمی‌توان وضعیت سیاسی، دیپلماتیک و امنیتی اسرائیل را با ایران یکی کرد. اگرچه اسرائیل در شرایطی اشتباه و غلط عضو ان‌بی‌تی نیست و به‌راحتی از پاسخ‌گویی به سؤال‌های آژانس و شورای حکام سر باز می‌زند اما این وضعیت به دلیل حمایت همه‌جانبه برخی کشورها به‌ویژه آمریکا، اروپا و حتی روسیه و چین از اسرائیل شکل گرفته است». با این مقایسه، مولایی تصریح می‌کند: «وضعیت اسرائیل دقیقا متضاد با اقتضانات ایران است؛ بنابراین اگر با صدور قطع‌نامه و واکنش متقابل ایران، این گزینه مطرح شود که ایران به سمت خروج از ان‌بی‌تی برود تا خود را ملزم به پاسخ‌گویی به آژانس و شورای حکام نکند، نه شدنی است و نه عقلانی». این استاد دانشگاه یادآور می‌شود که خروج از ان‌بی‌تی، نه‌تنها شرایطی مانند اسرائیل را برای ایران به وجود نخواهد آورد بلکه تهران با دست خود چالش هسته‌ای‌اش را به «یک نقطه بدون بازگشت و غیرقابل مدیریت» خواهد کشاند.

یک جلسه غیرعلنی

روز گذشته جلسه‌ای غیرعلنی با حضور حسین امیرعبداللهیان و حسین سلامی در مجلس شورای اسلامی درباره اقدامات پارلمان اروپا برگزار شد. وحید جلال‌زاده (دیروز یکشنبه)، در جمع خبرنگاران به ارائه توضیحاتی درباره جلسه غیرعلنی مجلس شورای اسلامی با حضور فرمانده سپاه و وزیر امور خارجه پرداخت. وی عنوان کرد: «جلسه غیرعلنی مجلس برای بررسی اقدامات مداخله‌جویانه کشورها و نهادهای اروپایی درباره مسائل داخلی ایران تشکیل شد. البته این اولین بار نیست که ما این سیگنال‌های منفی را از کشورهای اروپایی دریافت می‌کنیم. آخرین اقدامات آنها در اغتشاشات اخیر و در فتنه ۱۴ بود که هرگز از حافظه تاریخی ملت ایران فراموش نخواهد شد». وی ادامه داد: «بعد از اقدام اخیر پارلمان اروپا در صدور یک قطع‌نامه غیرحقوقی، غیرالزام‌آور و به‌شدت سیاسی علیه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و فرزندان ملت نمایندگان مجلس مواضعی را اتخاذ کرده و امروز نیز در جلسه غیرعلنی با حضور سردار سلامی فرمانده کل سپاه و امیرعبداللهیان وزیر خارجه به این موضوع پرداختیم». رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس یازدهم اضافه کرد: «فرمانده سپاه و وزیر خارجه گزارش‌های خود را از آنچه در میدان عمل درحال رخ‌دادن است، ارائه کردند. همچنین درباره اقدامات احتمالی بعدی اروپایی‌ها در شورای اروپا و اتحادیه اروپا توضیح داده و به قدرت بازدارندگی ایران و اقدامات متقابل دستگاه‌های ما و نهادهای انقلابی اشاره کردند». وی با اشاره به اعلام حمایت نمایندگان از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی گفت: «از صحبت‌های فرمانده سپاه در مجلس استقبال شد. وزیر خارجه نیز از پیش‌بینی‌ها و اقدامات پیشگیرانه‌شان گزارشی ارائه کرد. البته انتظارات مجلس از دستگاه دیپلماسی بسیار بالا نیست و انتظار دارند وزارت خارجه با ابتکار عمل بیشتری در صحنه سیاست خارجی به اتهامات و اقدامات مداخله‌جویانه اروپایی‌ها پاسخ دهد». جلال‌زاده افزود:

«هر اتفاقی در روزهای آینده باید پیام اقتدار جمهوری اسلامی و قدرت بازدارندگی ایران را به رقبای دشمنان داده و با یک اجماع داخلی همراه باشد». رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی با اشاره به اقدامات متقابل مجلس بیان کرد: «طرح اقدام متقابل در برابر پارلمان اروپا و هر اقدام دیگر کشورهای اروپایی در کمیسیون امنیت ملی تهیه شده است. مردم بدانند نمایندگان پشتیبان منافع ملی و نهادهای انقلابی هستند و ذره‌ای از منافع ملی و حقوق ملت ایران کوتاه نخواهند آمد». وی با اشاره به جلسه روز شنبه کمیسیون امنیت ملی تأکید کرد: «کمیسیون امنیت ملی در جلسه روز گذشته پیش‌نویس طرح اقدام متقابل را تهیه کرد که امیدوارم امروز در کمیسیون به رأی گذاشته شده و به صحن علنی جهت بررسی ارجاع داده شود. این طرح یک عمل منبکرانه و متقابل با رفتار کشورهای اروپایی است که به‌صورت دوفرویتی خواهد بود». نماینده مردم دامغان در درباره این جلسه غیرعلنی در مجلس گفت: «در این جلسه موضوع اقدام اخیر پارلمان اروپا در آی‌دادن به تحریم سپاه مورد بحث و بررسی قرار گرفت و فرمانده کل سپاه در این رابطه گفت ما در زمان دوستی دست‌مان برای مودت و دوستی دراز و در زمان جنگ هم دست‌مان برای پاسخ به دشمنان باز است». این نماینده اظهار کرد: «سردار سلامی در این جلسه غیرعلنی گفت که اگر اتحادیه اروپا در اقدام شیطنت‌آمیز بخواهد علیه سپاه پاسداران صورت دهد و دست به تحریم سپاه بزند پاسخ ما به آنها پشتیبان‌کننده نخواهد بود». علی‌اکبر علیزاده خاطر‌نشان کرد: «در این جلسه همچنین وزیر امور خارجه کشورمان در سخنرانی خود بر این نکته تأکید داشت که در فتنه اخیر بخشی از فرماندهی فتنه را اروپایی‌ها را بر عهده داشتند که من در مذاکره با آنها عواقب این کارشان را به آنها گوش‌زد کردم. در این جلسه هم فرمانده سپاه، هم وزیر امور خارجه و هم نمایندگان مجلس همگی بر این امر تأکید داشتند که اگر اتحادیه اروپا دست به تحریم سپاه بزند، باید پاسخی قاطع و پشیمان‌کننده به آنها داده شود». علیرضا سلیمی نیز با اشاره به حضور جلسه غیرعلنی مجلس شورای اسلامی اظهار کرد: «جلسه غیرعلنی مجلس با حضور امیرعبداللهیان وزیر امور خارجه و سردار سلامی فرمانده سپاه پاسداران برگزار شد. در این جلسه وزیر امور خارجه و فرمانده سپاه سخنانی را مطرح کردند و در این نشست تأکید شد که اگر اروپا خطایی ناخوشدونی انجام دهد، ایران اقدام مقابله‌به‌مثل انجام خواهد داد». البته سلیمی تصریح کرد: اروپایی‌ها پیغامی‌سایم داده‌اند که قصد چنین اقدامی را ندارند و از ایران درخواست داشتند که ایران این اقدام متقابل انجام ندهد. همچنین آمریکایی‌ها نیز پیامی‌ها را به ایران داده و درخواست مذاکرات داده‌اند.

یک تفسیر حقوقی

محمد دهقان در واکنش به اقدام ضدایرانی اخیر پارلمان اروپا عنوان کرد: سپاه پاسداران در اصل صدونجاهم قانون اساسی ایران به‌عنوان نیروی نظامی رسمی کشور شناخته شده است. کار پارلمان اتحادیه اروپا تبعیت کورکورانه از سیاست‌های ایالات متحده آمریکا و بی حرمتی به اصول قانون اساسی ایران و سانساختار برآمده از آن به حساب می‌آید. معاون حقوقی رئیس‌جمهور با بیان اینکه همراهی اروپا با سیاست‌های ایالات متحده آمریکا امروز این قاره را به میدان جنگی تبدیل کرده که از زمان پایان جنگ دوم جهانی بی‌مانند است، تأکید کرد: «تروریستی خواندن سپاه پاسداران، برخلاف مقررات حقوق بین‌الملل و ناقض استقلال سیاسی و حاکمیت ملی جمهوری اسلامی ایران بوده و موجبات مسئولیت بین‌المللی اتحادیه اروپایی را فراهم می‌کند». دهقان با اشاره به نقش سپاه در تأمین امنیت منطقه‌ای و مبارزه با گروه‌های تروریستی اظهار کرد: «سپاه پاسداران رچمدار مبارزه با تروریسم در منطقه با رعایت موازین حقوق بین‌الملل است». وی همچنین تأکید کرد: «این اقدام نسنجیده پارلمان اروپا صرفا اقدام علیه بخشی از نیروهای مسلح ایران نیست بلکه با هدف تقابل با حاکمیت ملی و استقلال سیاسی ایران انجام شده است». این حقوق‌دان ضمن تأکید بر اینکه دولت و مردم ایران هیچ‌گاه عمل‌نکردن به تعهدات ناشی از برجام توسط کشورهای اروپایی را فراموش نمی‌کنند، یادآور شد: «بخشی از مشکلات امروز مردم ایران ناشی از تبعیت کشورهای اروپایی از آمریکا در اعمال مجدد تحریم‌های یک‌جانبه علیه ملت ایران است».

وی ادامه داد: «با وجود نقض مستمر دستور موقت دیوان بین‌المللی دادگستری از سوی دولت ایالات متحده آمریکا در تداوم اعمال تحریم‌های یک‌جانبه علیه ایران، دولت‌های اروپایی ترجیح دادند با سکوت خود و بیرونی‌گری از تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا، شریک این دولت در نقض حقوق بشر شهروندان ایرانی باشند». معاون حقوقی رئیس‌جمهور با تأکید بر اینکه بزرگ‌ترین اقدام پارلمان اروپا برخلاف اصل بنیادین عدم مداخله در امور داخلی دیگر کشورهاست، گفت: «این اصل که برگرفته از اصل برابری دولت‌ها در حقوق بین‌الملل است، در اسناد بین‌المللی و آرای قضائی متعدد مورد شناسایی و تأکید قرار گرفته است». وی یادآور شد: «مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۰ قطع‌نامه ۲۴۲۵ را که با نام اعلامیه روابط دوستانه نیز شناخته می‌شود، موردپذیرش قرار داد که در آن بخش‌گانه‌ای به «اصل مربوط به تعهد عدم مداخله در امور مربوط به صلاحیت داخلی هر کشور، مطابق با منشور» اختصاص داده شده بود. پیش از این، مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۶۵ در قطع‌نامه ۱۲۱۳، اعلامیه عدم پذیرش مداخله و دخالت در امور داخلی کشورها را پذیرفته بود». دهقان در پایان تأکید کرد: «دولت جمهوری اسلامی ایران این حق را برای خود محفوظ می‌دارد که با استناد به ماده ۷ قانون اقدام متقابل، در برابر اعلام سپاه به‌عنوان سازمان تروریستی از سوی ایالات متحده آمریکا، مصلوب ۱۳۹۸، کلیه کشورهای را که به هر نحو از تصمیم ایالات متحده آمریکا مبنی بر اعلام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به‌عنوان سازمان تروریستی تبعیت یا حمایت کنند، مشمول عمل متقابل قرار دهد».